Hallintojohtaja Mikko Koiranen
Johdon tuen päällikkö Nina Alatalo

Tarkastusvaliokunta

Valtiontalouden tarkastusviraston tilinpäätös, toimintakertomus ja kirjanpito 2016

Poimintoja pääjohtaja katsauksesta

Valtiontalouden tarkastusviraston 2010-luvun linjaaman vision mukaan ”suomalainen valtion taloudenhoito on malli maailmalle”. Tähän tavoitetilaan liittyy ajatus siitä, että tarkastusvirasto tuottaa tietoa ja sekä pitkäjänteisyyttä sekä varmuutta valtion toiminnan kehittämiseen. Tarkastusviraston toiminta ja työ näkyy myös siinä, miten päätöksentekijät ja valtionhallinto toteuttavat taloudellisuuden ja tehokkuuden lisäksi yhteispohjoismaisia arvoja, kuten läpinäkyvyyttä, avoimuutta, selkeyttä ja tasapuolisuutta. Toimintaympäristön muutosvauhti on sittemmin kiihtynyt ja valtion taloudenhoidon kehittämisessä on ollut havaittavissa haasteita johdonmukaisessa etenemisessä. Samanaikaisesti on menossa toimintamallien ja työvälineiden uudistaminen.

Päätöksenteossa eri toimijoiden asettamat paineet ja intressiryhmien monikanavainen vaikuttaminen haastavat virkamiestä julkisessa palvelutehtävässä toimiessaan. Meidän on aiempaa enemmän suunniteltava julkisten palveluiden ja päätöksenteon työvaiheet siten, että ne sisältävät automaattisia kontrolleja ja että prosessin eri vaiheiden asianmukaisuus varmennetaan. Tilintarkastuksen huomiomme vahvistavat tarpeen suunnitella laajat tietojärjestelmäuudistukset siten, että kokonaisprosessiin ennakollisesti rakennetaan sisäisen valvonnan kannalta olennaiset kontrollit. Sisäisen valvonnan asianmukainen resursointi ja järjestäminen korostuvat digitalisaation edetessä.

Virkamiesjohdon on huomioitava muutoksen vaikutus ja korostettava virkamiesten eettistä vastuuta. Tälle on erinomainen pohja, kuten viime vuonna toteuttamamme ylimmän johdon toimintatapojen tarkastus osoitti: ylin valtionhallinnon johto toteuttaa hyvää hallintotapaa. Ylimmän johdon esimerkki tukee koko organisaation hyvän hallinnon mukaista toimintaa.

Julkisen toiminnan kestävä kehittäminen rakentuu tasapainoisen julkisen talouden varaan. Suomen itsenäisyyden juhlavuosi voi tältä osin olla vedenjakaja; julkisen talouden tilaa koettelee suuri riski siitä, että tarvittavia sopeuttamistoimia ei toteuteta. Tehtävämme finanssipolitiikan valvojana on vahvistanut kokonaisnäkemystämme julkisesta taloudesta ja tarkastustyössä nostamme esille sen tilan kannalta tarkoituksenmukaisia suosituksia.

Tuloksellisuustarkastuksemme varmentaa julkisten palvelujen tehokkuutta, taloudellisuutta ja vaikuttavuutta. Muutosten ennakointi vaikuttaa myös tarkastusviraston työhön, sillä pyrimme yhä enemmän tarkastuksillamme tuottamaan tietoa kehittämistoimenpiteiden tueksi. Kehittävän tarkastuksen tavoitteet perustuvat kansainvälisten tarkastusalan standardien (ISSAI-standardit) linjauksiin tarkastusvirastojen vaikuttavuudesta. Tuemme julkisen hallinnon kestävää uusiutumista. Jaamme osaamistamme ja tietoa suomalaisen valtionhallinnon hyvistä käytänteistä myös kansainvälisissä tarkastusalan verkostoissa. Vuonna 2007 perustamamme finanssipolitiikan tarkastuksen EU-maiden tarkastusyhteistyö on vakiintunut ja sen puitteissa käytävä asiantuntijakeskustelu on arvokasta finanssi- ja velkakriisin jälkimainingeissa.

Valtionhallinnon toiminnassa korostuu mahdollistajan rooli. Ajassa, jossa lisäresursseja ei ole, vanhoja toimintamalleja ja tukimuotoja on purettava hallitusti vaikuttavuuden lisäämiseksi. Tarkastustieto tukee myös turhien jarrujen poistamista ja prosessien selkeyttämistä. Tarkastuksemme varmentavat myös sitä, miten hyvin lainsäädännön valmistelussa on hyödynnetty ennakointitietoa, hahmotettu tulevia muutoksia ja panostettu vaikutusarviointien tekemiseen.

Hyvä vuorovaikutus tarkastuskohteidemme kanssa on keskeinen vaikuttavuustavoitteemme. Tätä tavoitetta tukevat monikanavainen viestintämme ja kasvokkain tapahtuva dialogi. Olemme tehneet paljon töitä sisäisen tiedonvaihdon edistämiseksi ja valjastamme jatkossakin sähköistä työympäristöä tätä tavoitetta tukemaan. Vaikuttavuutemme pohjaa laadukkaaseen työhön. Laadunvarmentaminen on keskeinen osa toimintaamme. Tarkastusten menetelmällisen kehittämisen tukena hyödynnämme tieteellisen neuvostomme asiantuntemusta. Jälkikäteistä laadunarviointia tukee tarkastuksista saamaamme palaute.

Globaalit muutosvoimat ja ennakoimattomuuden aika asettavat lainsäädännön valmistelulle ja julkisten palvelujen suunnittelulle lisähaasteita. Muutokset ovat nopeita ja koko valtion toimintaa läpileikkaavia. Tarkastustoiminnassa kehitämme toimintatapojamme nopeita muutoksia ja uudistumisen tarpeita ennakoivampaan suuntaan. Panostamme erityisesti osaamisen kehittämiseen, jotta meillä jatkossakin on edellytykset tarjota yhteiskunnalle arvokasta, relevanttia ja oikea-aikaista tietoa valtionhallinnon toiminnasta.

Vaikuttavuus- ja tulostavoitteet

Tarkastusviraston vaikuttavuus- ja tulostavoitteiden toteutumisen ja vaikuttavuuden arvioinnin perusteella ulkoiset tulostavoitteemme ovat toteutuneet hyvin ja vaikutamme merkittävästi näissä alueissa.

1. Vaikutamme merkittävästi tuottamalla päätöksentekijöille toiminnan kehittämiseen ajankohtaista tietoa ja olennaista tarkastus- ja valvontatietoa. Tavoite on toteutunut hyvin.

2. Tarkastusvirastona toimintamme on vaikuttanut merkittävästi siihen, että valtion taloudenhoidossa noudatetaan lakia ja eduskunnan päätöksiä, erityisesti valtion talousarviota ja hyvän hallinnon periaatteita.

3. Tarkastusvirastona toimintamme on vaikuttanut merkittävästi julkisen talouden ja hallinnon kestävään uudistamiseen. Tuloksellisuustarkastusten vaikutus on useimmiten välillinen siten, että tarkastuksen tuloksilla luodaan edellytyksiä hallinnon kestävään uudistumiseen.

4. Tarkastuskohteiden palaute tarkastuksen aikaisesta vuorovaikutuksesta on hyvää. Sidosryhmäkyselyn tulosten (vuonna 2015) mukaan tarkastus- ja valvontaprosessi koetaan hyvin tiedotetuksi ja yhteistyö tarkastajien kanssa sujuvaksi, ammattimaiseksi ja arvostavaksi. Lisätietoa kaivataan lähinnä tarkastuksessa käytettävistä menetelmistä ja kriteereistä.

Sisäiset tulostavoitteemme ovat toteutuneet hyvin ja melko hyvin.

5. Tarkastuksen kohteeksi valitut aiheet käsitellään valtiontaloudellisesta näkökulmasta. Tavoite on toteutunut melko hyvin.

6. Johtopäätökset ja kannanotot perustuvat systemaattisesti sovellettuihin laadullisiin ja määrällisiin tiedonmuodostusmenetelmiin. Tavoite on toteutunut hyvin.

7. Party-avainluvut ovat vähintään vertailuryhmän tasoa: kokonaistulos, sekä eriteltyinä, henkilöstön hyvinvointi, työnperusedellytykset, työyhteisön toimivuus ja työyhteisön kehittämisedellytykset. Vuoden 2016 ParTy-avainlukujen mukaan tarkastusviraston kokonaistulos 13,7 jäi hieman alle ver-

tailuryhmän tason 14,0 alle. Ero ei kuitenkaan ole merkittävä, joten tavoitteen voidaan sanoa tulleen saavutetuksi. Kehitettävää on erityisesti sen osalta, kun yksiköiden väliset erot ovat merkittäviä.

8. Sairauspoissaolojen määrä ei ylitä valtionhallinnon yleistä tasoa, kun sairauspoissaolojen määrä 4,4 pv/htv alitti selvästi valtionhallinnon yleisen tason (8,5 pv/htv).

9. Osaamisen kehittämiseen käytetään keskimäärin kymmenen henkilötyöpäivää / henkilötyövuosi ja tämä (11,8 htp/htv koulutukseen/2016) ylittää edelleen tavoitetilan.

10. Osaamiskartoituksenmukainen osaamistasoindeksi (osaamistaso) on kehittynyt myönteisesti, kun osaamistasoindeksin kokonaiskeskiarvoksi saatiin 7,41. (vuoden 2015 alussa 6.9)

11. Tilintarkastukset valmistuivat yksikön suunnitelmassa määriteltyyn määräaikaan mennessä. Tavoite ei siltä osin täyttynyt, että tuloksellisuustarkastukset, finanssipolitiikan tarkastukset ja laillisuustarkastukset olisivat valmistuneet suunnitellussa määräajassa ja tarkastusten toteutuneet htp:t eivät ylitä tarkastuksen aloittamiseksi tehdyn suunnitelman htp:ä.

Valtiontalouden ulkoinen tarkastus osaltaan ylläpitää perusteltua luottamusta valtiontalouden hyvään hoitoon ja yleensä hallituksen ja valtionhallinnon toimintaan. Tarkastuksen yhtenä tavoitteena on vastuullistaa hallintoa hyvään taloudenhoitoon. Tarkastusviraston kyky edistää kansalaisten luottamusta valtionhallintoon ja valtiontalouteen pohjautuu viraston hyvään maineeseen. Vaali- ja puoluerahoituksen laillisuusvalvonta toteuttaa kansalaisten oikeutta saada tietää ja arvioida puolueiden ja julkisissa luottamustehtävissä toimivien taloudellisia sidonnaisuuksia.

Tarkastusviraston ulkoisen viestinnän tavoitteena on linjakkaan mediaviestinnän, laadukkaan raportoinnin ja toimivien verkkopalveluiden avulla edistää viraston vaikuttavuutta ja hyvää mainetta. Viraston mainetavoitteena on olla objektiivinen ja luotettava asiantuntija sekä vastuullisen ja kestävän valtion taloudenhoidon varmentaja sekä tulla nähdyksi sellaisena. Tarkastusvirasto julkaisi vuonna 2016 yhteensä 30 tiedotetta (2015: 30). Mediaosumien lukumäärä 1.12.2015–30.11.2016 kasvoi merkittävästi ollen 2083 kappaletta. Tarkastusvirastoon liitetyt mediaosumat olivat julkisuussävyltään pääosin neutraaleja. Tarkastusviraston näkyvyys mediassa siirtyy enenevässä määrin verkkoon. Verkkomedioiden kasvun myötä kehitettiin sidosryhmäviestintäänsä sosiaalisessa mediassa laajemmin.

Raportointia uudistettiin edelleen sekä eduskuntakertomusten että tarkastuskertomusten osalta, infografiikan ja datavisualisointien hyödyntämistä raportoinnissa lisättiin ja raporttien kieltä kehitettiin Vaikuttava virkakieli-ohjelmalla. Sisäisen viestinnän on kuulunut viestiminen aktiivisesti ja monikanavaisesti Loikka uuteen -hankkeesta, johon sisältyy toimitilamuutos ja työtapojen uudistus.

Tarkastusviraston tehokkuuden kehittyminen

Strategisten taloudellisuustavoitteiden saavuttamista ja määrärahatason sopeuttamista varten tarkastusvirasto on käynnistänyt vuonna 2010 vakaus- ja tehokkuusohjelman, jonka avulla on ollut tarkoitus varmistua ennakolta viraston kilpailukyvystä ja turvata tarkastustoiminnan tarkoituksenmukaiset toimintaedellytykset ennen ulkoista pakkoa. Vakaus- ja tehokkuusohjelma käynnistettiin, jotta tarkastusvirasto voisi kestävällä tavalla vastata eduskunnan odotuksiin eduskunnan henkilöstösäästöistä. Vakaus- ja tehokkuusohjelma koskettaa erityisesti henkilöstöresursseja, sillä henkilöstökulut ovat noin 80 prosenttia tarkastusviraston toiminnan kokonaiskuluista.

Toiminnallinen tehokkuus

Suoritepäivän hinnalla mitattuna tarkastusviraston toiminnallinen tehokkuus on parantunut jatkuvasti vakaus- ja tehokkuusohjelman käynnistämisen ja tarkastusviraston siihen sisältyvien toimenpiteiden avulla. Suoritepäivän hinta on laskenut vuodesta 2010 vuoteen 2016 verrattuna 13,4 %.

Tarkastusviraston kokonaiskustannukset vuonna 2016 ovat alemmat kuin vuosina 2013 – 2015. Kokonaiskustannukset ovat laskeneet 4,2 % vuodesta 2015 vuoteen 2016.

Tarkastusvirasto on saanut uusia tehtäviä ilman, että virastolle olisi osoitettu lisämäärärahoja näiden tehtävien hoitamiseen. Tarkastusviraston toimintamenoihin osoitetut määrärahat ovat vuodesta 2012 – 2016 olleet samalla tasolla 15 307 000 – 15 460 000 euroa. Vuoden 2017 määräraha on 13 325 000 euroa, joten se alempi kuin aiemmat määrärahat.

Toimenpiteet:

Tarkastusvirasto on päässyt vakaus- ja tehokkuusohjelman säästötavoitteisiin:

1) vähentämällä määräaikaisia virkasuhteita

2) muuttamalla virkarakennetta (lisäämällä tarkastusassistenttien ja ylitarkastajien määrää)

3) muuttamalla johtamisjärjestelmää ja vähentämällä esimiesten määrää vuosien 2015 ja 2016 aikana (ylin johto 6 -> 5 ja päälliköt 16 -> 11)

4) sisäinen palkkamaltti

Lausunto tilinpäätöksestä ja toimintakertomuksesta

Eduskunnan tilintarkastajat ovat lausunnossaan esittäneet, että tarkastusviraston tilinpäätös ja toimintakertomus antavat viraston tilinpäätöksen ja toimintakertomuksen laatimista koskevien säännösten mukaisesti oikeat ja riittävät tiedot tarkastusviraston toiminnan tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Toimintakertomuksen ja tilinpäätöksen tiedot ovat ristiriidattomia.